

Menandar

DEVOJKA ODSEČENE KOSE

LICA:

Ratomir, vojnik

Spasoje, Ratomirov momak

Slađana, Ratomirova nevenčana žena

Darinka, Slađanina sluškinja

Mlađa, Mirinin usvojeni sin

Dav, Mlađin rob

Patek, starac

Mirina, gospođa (nije izvesno pojavljuje li se na sceni)

Zabluda, boginja

Habrotona, frulašica

Radnja se događa u Korintu pred kućama Mirine i Ratomira.

PRVI ČIN

Izgubljen početak komedije (oko sto dvadeset stihova) davao je prizor koji uspostavlja dramsku situaciju i pokreće radnju; Slađana na kućnom pragu u sestrinskom zagrljaju grli Mlađu. Iz ugla ih posmatra Spasoje i o svemu odmah obaveštava svog gospodara koji se baš tada vratio iz nekog pohoda. U nastupu besa vojnik vadi mač i odseca devojci kosu kako bi je kaznio i osramotio. Dok se ogorčeni Ratomir teši pićem i društvom prijatelja, uvređena i ponižena Slađana ne želi više ostati u njegovoj kući. Moguće je da se događaj kome dugujemo naslov drame odvijao iza scene. Prolog je malo okrnjen. Boginja se, verovatno, prvo predstavila, a zatim otpočela priču o smrti Patekove žene, njegovom siromaštvu i izlaganju tek rođenih blizanaca koje nalazi i spasava Mirina.

Druga slika. Zabluda.

ZABLUDA (narodu): (...Jedno je od njih naumila othraniti), budući da je samo živo želela žensko dete, a drugo dati bogatoj ženi koja stanuje u ovoj kući i koja nije imala dece. Tako je i bilo. Prošlo je nekoliko godina: rat i korintska nesreća uzeli su maha, a starica se našla u silnoj nemaštini. Mala koju ste sada videli bila je već odrasla i u nju se zaljubio ovaj nasilnik, rodom iz Korinta. Tako mu je dala devojkicu kao da joj je rođena ćerka. A kako je bila već na izmaku snage, predosećajući da joj dolazi kraj, nije zadržala za sebe istinu o onom događaju nego je potanko ispričala devojci kako ju je usvojila, a dala joj je takođe i odeću u kojoj je bila pronađena. Nije izostavila ni priču o rođenom bratu o kome dotle nije ništa znala, kako bi preduhitrila bilo kakvu ljudsku nesreću ako bi joj ikada zatrebala nečija pomoć – videla je da joj je on jedini rođak. Ujedno se pobrinula da im se, zahvaljujući meni Zabludi, ne desi nešto neželjeno: videla je da je on pun para i stalno pripit, a ona zgodna i mlada, ostavljena čoveku kod koga ništa nije sigurno. Ona, dakle, umire, a vojnik, nema tome mnogo, kupi ovu kuću. I premda je stanovala blizu brata u komšiluku nije mu tu stvar pominjala – nije želela da stvar krene naopako kad se činilo da mu tako sjajno ide, već da uživa u onom što mu je sudbina darovala. A desilo se da ju je on – bio je, kako sam već rekla, prilično drzak, a i stalno se vrteo oko te kuće – ugledao dok je uveče nekuda slala sluškinju. Spazivši je kad se pojavila na vratima, odmah joj je pritrčao i stao ljubiti i grliti, a ona, znajući da joj je brat, nije pobegla. Uto je naišao onaj drugi i sve video². A ostalo je sam rekao – kako je ovaj izjavio da bi želeo u miru s njom nešto porazgovarati i otišao, a ona je ostala stojeći sva u suzama, jadikujući da joj nije dopušteno da to slobodno učini. A sva je ta vatra potpirena zbog onog što će uslediti: da ovog obuzme bes – jer ja sam ga na to navela ne zato što je po prirodi on takav, već da ostalo počne izlaziti na videlo – i da se ovi napokon nađu sa svojimima. Zato, ako je kome ovo bilo grozno i ako mu se to čini nečasnim, neka se predomisli. Jer uz božiju pomoć i započeto zlo se okreće u dobro. Ostajte mi zdravo, gledaoci, i budite nam blagonakloni: na dajte da propadne ostatak predstave!

Treća slika, Spasoje.

SPASOJE (*Prilazi Polemovoj kući*): Onaj naš gordi ratnik od maločas, onaj što ženama ne da da nose dugu kosu, eno ga leži i plače! Baš sam ga ostavio da im priprema ručak: skupili su mu se ovde prijatelji da bi lakše podneo svoju muku. Nije znao kako da sazna šta se ovde dešava, pa me je namerno poslao po ogrtač, a znam da mu baš ništa ne treba, nego hoće da se ja šećkam.

Četvrta slika. Spasoje, Darinka.

DARINKA (*izlazi iz Ratomitove kuće i govori Slađani unutra*): Ja ću izaći i pogledati, gospođarice!

² Misli na Spasoja

SPASOJE (*Zadivljeno. Za sebe.*): Darinka! Kako je narasla, kako samo puca od zdravlja! Znaju one živeti, meni se čini! Ajd odoh ja. (*Ulazi u Ratomirovu kuću pošto se Darinka malo udaljila*)

DARINKA (*Pred Mirininom kućom*): Kucaću na vrata. Nikog od njih ne vidim napolju. Jao onoj koja uzme vojnika za muža! Svi su oni takvi; ne znaju za zakon, vere ni za lek. Gospodarice moja, kakvu nepravdu trpiš! Sad će se razveseliti kad sazna da ona plače. To je on i hteo! (*Mirininom sluzi*) Dečko, pozovi mi (...) ³

Peti prizor. Dav.

DAV (*slugama u Mirininoj kući*): Momci! Približava se cela četa mladih pijandura! (*Za sebe*) Svaka čast gazdarice! Prima curu kod nas u kuću. E, to je majka! Moram naći mladog gospodara – izgleda, meni se čini, pravi je čas da se što pre vrati.

DRUGI ČIN

Prva slika. Dav i Mlada.

MLAĐA (*Dolazi zajedno s Davom. Ljut*): Dave, često si mi već javljao vesti koje nisu bile istinite; ti si lažljivac i bogovima mrzak! A ako me i sada vučeš za nos –

DAV (*skrušen*): Ama obesi me i batinaj na licu mesta ako te vučem za nos!

MLAĐA: Blaga je to kazna!

DAV: Muči me onda kao da sam ratni zarobljenik. A ako je istina, ako je nađeš unutra – ja koji sam ti sve to sredio, Mlađo, i hiljadu reči potrošio da je nagovorim da dođe ovamo, a tvoju majku da je primi i u svemu postupa po tvojoj volji, šta će onda biti sa mnom?

MLAĐA: Slušaj, Dave: koji ti se način života od svega najviše dopada?

DAV: Smisliću nešto pa ću ti reći.

MLAĐA (*slatko*): Možda bi bilo najbolje da ti se poveri mlin? ⁴

DAV (*preplašeno*): U mlin?

MLAĐA (*za sebe*): Čini mi se, ovaj jedva čeka da dođe u mlin.

DAV (*s gađenjem*): Ne spominji mi fizikalisanje!

MLAĐA (*velikodušno*): Onda, mogao bih da te postavim za vodećeg državnika Grčke ili za zapovednika vojske –

DIV: Nisam ti ja za plaćenike, odmah bi me priklali ako bih kojim slučajem nešto ukrao!

MLAĐA: Pa onda ćeš krasti kao poreski službenik: od poreza ćeš tajno uzimati sedam od osam talenata. ⁵

³ U celini nedostaje oko sedamdeset stihova koji delimično ulaze i u sledeću sliku

⁴ U stihovima 277- 278 preuzimam Kotreove dopune i distribuciju replika

⁵ Stihovi 280-282 prevedeni su prema Sudhausovim dopunama

DAV (*skromno*): Trgovao bih svim i svačim, Mlađo, ili bih prodavao sir sedeći na pijaci.

Kunem ti se, nije mi baš stalo da se obogatim⁶. To je nekako za mene i više mi se sviđa.

MLAĐA: Kakvo svetogrđe predlažeš! Znam ja onu: Sačuvaj nas bože medarice koja se pod stare dane počne bogu moliti!⁷

DIV (*uvređeno*): Sviđa mi se naduvati trbuh, a tvrdim da sam to zaslužio na osnovu onoga što sam ti rekao!

MLAĐA (*smeje se*): Nije za tebe gospodski život: trguj ti samo sirom i sretno ti bilo!⁸

DAV: To, kako kažu, neka bude moja molitva! (*Pokazuje glavom prema Mirininoj kući.*)

Došla je ovamo ona za kojom žudiš. Otključavaj kuću, mladi gospodaru!

MLAĐA: Naravno, dobro kažeš. Sad bi trebalo da budem ubedljiv i ispljujem onog nadvanog generala.

DIV: Naravno, to, to!

MLAĐA (*pokolebano*): Dave, idi ti unutra, i celu stvar izvidi: šta rade, gde mi je mama, kako se drže dok me čekaju. (*Laskavo.*) Ma ne treba ja to tebi sad baš u sitna crevca da objašnjavam. Mudar si ti!

DAV: Idem, ide, (*Odlazi u kuću.*)

MLAĐA (*više za njim*): Dave, čekam te! Šetaću se ovde pred vratima! (*Za sebe.*) Ali ja sam to predosetio još prošle večeri kada sam joj prišao; kad sam joj pritrčao, nije pobjegla nego me zagrlila i privukla sebi. (*Zadovoljno.*) Čini mi se nisam odbojan onoj koja me vidi i sretno, tako mi Atine, nego se, mislim, sviđam heterama! Evo, Adrastiji se sada prvoj klanjam.

DAV (*izlazi*): Mlađo, ona se okupala i sedi.

MLAĐA (*razdragano*): Najmilija moja!

DAV: A tvoja majka trčka tamo-amo, ne znam čime je zaposlena. Doručak je gotov, i sve u svemu, izgleda da tebe čekaju.

MLAĐA: I već dugo čekaju? (*Za sebe.*) Ne, ne nisam ja ružan. (*Davu.*) Jesi li ti njima rekao da sam ja ovde?

DAV: Bože sačuvaj!

MLAĐA: Idi onda i sad im reci.

DAV (*sa uzdahom*): Kao što vidiš, opet idem. (*Ponovo ulazi u Mirininu kuću.*)

MLAĐA (*za sebe*): Biće sramežljiva kad me vidi, jasna stvar, i lice će kriti. A kad uđem, odmah moram poljubiti mamu, moram je celu pridobiti, umiljavaću joj se, i, i, prosto živeti za nju: tako se treba ponašati u ovoj stvari! Ali, škripe vrata; Neko izlazi? Šta je bre čovče? Nekako mi čudno prilaziš, Dave.

DAV (*zbuñeno*): Da, tako mi boga, ovo je sasvim suludo! Došao sam i rekao tvojoj majci da si tu, a ona: Ništa od toga!, kaže. A kako je čuo? Zar si mu ti izbrbljao da je ona od straha kod nas pobjegla? Pa sigurno! Ned'o ti bog sreće!, kaže. More, beži, tornjaj se, mali! Sve nam je propalo pred nosom! Nije se baš obradovala kada je čula da si tu.

MLAĐA (*ljuto*): Ćubre jedno! Izigrao si me!

⁶ Stih 285 preveden je prema Sudhausovoj dopuni

⁷ Stihovi 287-288 prevedeni su prema Jensenovoj dopuni; posredi je nepoznat poslovični izraz

⁸ Stih 290 preveden je prema Jensenovoj dopuni

DAV: Smešno! Pa baš je tvoja majka –

MLAĐA: Šta kažeš? Da nije svojevoljno pobjegla, ili šta? Zar nije zbog mene? Zar je nisi ti nagovorio da dođe u moju kuću?

DAV: Ja sam ti rekao da sam je nagovorio da dođe? Nisam, tako mi Apolona! Ne bih ja tebi, moj gospodaru, mogao lagati!

MLAĐA (*preteći*): Nisi li maločas sam rekao da si moju mamu nagovorio da je zbog mene primi ovamo?

DAV (*mekano*): To sam, vidiš, rekao. Da, sećam se.

MLAĐA: I da misliš da ona to zbog mene čini?

DAV (*gleda u zemlju*): To baš ne mogu sad reći, ali ja sam je nagovorio.

MLAĐA (*zloslutno*): Dobro. Dođi ovamo!

DAV (*uzmiče*): Kuda? Nemoj daleko!

MLAĐA: Sada ćeš videti!

DAV: Znaš šta, Moshione? Tada sam – Pričekaj samo malo!

MLAĐA: Brbljaš ti meni svašta!

DAV (*u jednom dahu*): Ni slučajno, tako mi Asklepija! Samo kada bi me saslušao! Možda ona samo ne želi, razumeš, tako na brzinu kako je ispalo, nego hoće, pre nego ti to saznaš, da čuje šta se sa tobom dešava, tako mi boga! Pa nije došla kao frulašica ili kao neka sirota kurvica!

MLAĐA (*pokolebano*): Čini mi se, Dave, da sad opet ima nešto u tome što govoriš!

DAV (*s olakšanjem*): Mućni malo! Mislim, znaš kako je. Otišla je od kuće, nije to tako jednostavno, od ljubavnika! Ako hoćeš pričekaj tri ili četiri dana, neko će ti se već prikloniti. To mi je dato do znanja. Jer sad moraš to čuti.

MLAĐA (*sumnjičavo*): Gde da te vežem i bacim, Dave? Kojim ti mene dugim stazama vučeš? Maločas nije bila istina, a sad opet toročeš isto!

DAV: Ne daš mi da se saberem! Menjaj taktiku i pristojno uđi u kuću.

MLAĐA: A ti ćeš se izgubiti?

DAV: Nego šta. Zar ne vidiš da imam (...) ⁹

MLAĐA (*molećivo*): Ajd unutra i pomози da se rešim ovih muka!

DAV (*začudoeno*): Rado!

MLAĐA: Priznajem, pobedio si, baci kosku. (*Ulazi u kuću.*)

DAV (*s olakšanjem*): Herakla mi! Da je potrajalo osušio bih se od straha! Nije to tako jednostavno kao što sam tada mislio!

Druga slika. Dav, Spasoje.

SPASOJE (*za sebe*): Opet me poslao sa mačem i ogrtačem da vidim šta ona radi pa da mu ja sve potanko ispričam kad dođem. Na vrh mi jezika da mu kažem kako sam u kući zatekao ljubavnika, on bi skočio i dojurio – meni ga je u stvari mnogo žao! Ni u snu ne pamtim gospodara tako besnog. Kakav gadan povratak! (*Ulazi u Ratomirovu kuću*)

⁹ Stih delimično nedostaje

DAV (*za sebe*): Stig'o plaćenik! Gadna stvar, tako mi Apolona, mnogo gadna! A još ne smem pomisliti na ono glavno: ako se gospodar uskoro vrati iz sela, kakvu će tarapanu napraviti kad se pojavi!

SPASOJE (*viče na poslugu u Ratomirovoj kući*): Vi ste je pustili, vi, vi smradovi jedni bezbožni, pustili ste je da izađe iz kuće!

DAV (*za sebe*): Vraća se čovek; puca od besa, mislim puko, mislim nije mu lako! Ja ću se malko povući.

SPASOJE (*izlazi*): A ona je otišla pravo kod komšije, to je jasna stvar, kod ljubavnika, a nas je jasno i glasno poslala u vražiju materinu.

DAV (*ironično*): Vojnik umesto vrača voda ovoga sa sobom; pogađa on tu i tamo, a šta li pogađa!

SPASOJE (*prilazi Mirininim vratima*): Kucaću ja na vrata.

DAV (*prilazi mu*): Šta ti hoćeš? Ajde bre šibe odavde, nestani čoveče! Kuda si navalio?

SPASOJE: Jes' ti možda iz ove kuće?

DAV: Možda. A što se ti u to petljaš iz koje sam ja kuće?

SPASOJE (*dere se*): Pa jeste li vi poludeli, bogamu? Vi se bre usuđujete da slobodnu ženu držite zatvorenu protiv volje njenog gospodara?

DAV (*ogorčeno*): Kakav si ti ljiga i podlac kad tako nešto možeš i pomisliti!

SPASOJE: Zar vi mislite da mi nemamo muda, da nismo muškarci?

DAV (*prezrivo*): Kako da ne, muškarčine za četiri obola! Ako ovakve uzme i za četiri drahme, zaista ćemo se lako boriti sa vama!

SPASOJE: Tako mi Herakla, kakav bezobrazluk! Priznajete li vi, sad mi stvarno reci, da je cura kod vas?

DAV: Tornjaj se, čoveče!

SPASOJE (*zaustavlja slučajnog prolaznika*): Hej, Hilarione! (*Davu*) Ovaj će sto posto svedočiti da je otišla. Priznajete li da je kod vas?

SPASOJE (*preteći*): Izgleda da će neko plakati od vas, videću vas tada! Šta vi mislite, reci ti meni, s kim se vi igrate? Kakva je to budalaština? Mi ćemo začas i silom osvojiti taj nesretni kućerak! Naoružaj kurvara!

DAV: Jadna ti majka, nesretniče! Čekaš je već sto godina kao da je kod nas!

SPASOJE (*Pokazuje na Ratomirove sluge. Sasvim ozbiljno*): Ti pre nego baciš svoju šlajmaru o zemlju ovi momci će sa svojim štitovima sve savniti sa zemljom, premda ih ti nazivaš vojnicima za četiri obola!

DAV: Ma šalio sam se! Kad si govna.

SPASOJE (*sa gađenjem*): E, vi gradski smradovi!

DAV: Ama nije kod nas!

SPASOJE: Marš! Uzeću koplje!

DAV (*pobožno*): Šibe, pseto jedno! Idem ja u kuću, vidim da je tebe izgleda uhvatilo besnilo! (*odlazi u kuću*)

Treća slika. Spasoje, Darinka.

DARINKA (*izlazi iz Polemonove kuće*): Sosija!

SPASOJE (*mrko*): Ako mi prideš bliže, videćeš ti svog boga od mene! Ti, ti si sve zakovala!

DARINKA: Tako mi tebe i tvoje sreće, reci mu da se od straha sklonila kod jedne žene!

SPASOJE (*sa čuđenjem*): Kod jedne žene? Od straha?

DARINKA: Pa da, otišla je kod Mirine, komšike, svega mi na svetu!

SPASOJE: Znaš kuda je otišla? Tamo gde joj je dragi, eto kuda!

DARINKA: Ma nije ništa od onog što tebi pada na pamet, Sosija!

SPASOJE: Ma beeeži, lažljivice jedna!

(...)

TREĆI ČIN

Prva slika. Spasoje, Patek, Ratomir, Habrotona.

SPASOJE (*Pokazuje na Pateka Ratomiru*): Odanle je došao, novce su mu dali. Veruj ti meni!
Izdaje i tebe i vojsku!

PATEK: Idi i spavaj, dragi moj! Pusti te ratove; nisi pri sebi! (*Ratomiru*) S tobom ću govoriti
– ti si manje pijan.

RATOMIR (*pripito*): Manje? Ja? Pa popio sam možda jednu čašicu! Ma predosetio sam
jadan ja sve ovo, i zato sam se čuvao za ono što me čeka!

PATEK: Dobro kažeš. Poslušaj me!

RATOMIR: To je pravo pitanje. Sad ću ja tebi sve potanko objasniti.

SPASOJE (*frulašici, pijano*): Habrotona, sviraj za napad!

PATEK (*Ratomiru, pokazujući na Spasoja*): Prvo pošalji ovoga dilkana u kuću, i one momke
koje vodi sa sobom!

SPASOJE (*Ratomiru*): Loša ti rabota! (*Za sebe*) Sklopiće mir, a u prilici je da ih osvoji na
juriš!

RATOMIR (*pokazuje na Pateka*): Pa kad me ovaj (...)

SPASOJE: Patek? Pa taj te upropaštava! Nije nam on vođa.

PATEK (*Spasoju*): E, majke ti, čoveče, idi!

SPASOJE (*uvređeno*): Idem. (*Habrotoni*): Mislio sam da ćeš ti nešto učiniti. jer i ti, Habro-
tona, imaš talenta za opsadu; znaš se popeti i stegnuti obruč. Kuda ćeš, fufice? Da se
nisi postidela? Da te nije nešto pogodilo? (*Odlazi za njom*)

PATEK: Pa da se zaista nešto desilo tako, Polemone, kao što vi kažete, i da je tvoja zako-
nita žena –

RATOMIR: Kako to govoriš, Pateče!

PATEK: Pa postoji neka razlika!

RATOMIR (*iskreno*): Za mene je ona zakonita!

PATEK: Ma nemoj vikati! A ko ti je nju dao?

RATOMIR: Meni? Nju? Ona sama.

PATEK: Vrlo dobro. Biće, valjda, da si joj se dopao, a sada više ne. Otišla je jer nisi bio pristojan prema njoj.

RATOMIR: Šta kažeš? Ja nisam pristojno postupao? Od svega što si mi rekao ovo me je najviše pogodilo.

PATEK: Zaljubljen si u nju, to ja pouzdano znam. Zato je ovo što sada radiš čisto ludilo. Kuda si navalio? Koga ćeš ti goniti? Ona je svoj čovek! Ti tu sada ne možeš ništa.

RATOMIR: Zar mi ne nanosi nepravdu onaj koji je nju upropastio dok mene nije bilo?

PATEK: Povredio te taman toliko da mu se možeš požaliti ako se ikada nešto zakačite. Ako upotrebiš sada silu, bićeš kriv pred zakonom i dovoljna je za tužbu.

RATOMIR: Zar ni sada?

PATEK: Ni sada.

RATOMIR (*u nedoumici*): Ne znam šta da kažem, tako mi Demetre! Ubiću se! Sladana me ostavila, joj Pateče, moja Sladana me ostavila! Ali ako zaista misliš da tako treba postupati – jer ti je poznaješ, i pre si često sa njom razgovarao – ajde, idi, govori sa njom, budi mi kao poslanik, molim te!

PATEK: Vidiš tu se slažem sa tobom. Učiniću to.

RATOMIR (*zabrinuto*): Sigurno znaš kako u takvim situacijama treba govoriti?

PATEK: Naravno.

RATOMIR: Pa onda moraš, Pateče! Ti si mi jedina nada! Jer ako sam joj ikada išta skrivio, ako joj nisam u svemu s ljubavlju ugađao, jesi li ti pogledao njen nakit –

PATEK: Ma dobro, dobro, jebeš sada nakit.

RATOMIR: Pogledaj, prijatelju, tako ti bogova! Još ćeš me više žaliti!

PATEK: Tako mi Posejdona!

RATOMIR: Dodđi ovamo! Kakve haljine! A kako joj samo stoji kada obuče nešto od ovoga! Možda je nisi video?

PATEK: Ma jesam brate!

RATOMIR: A kako je tek zgodna, to bi čovek morao videti! Ali što sam sad počeo o stasu, nisam ja kod kuće kad brbljam o desetim stvarima!

PATEK: Ja govorim da nisi, tako mi boga!

RATOMIR: Zaista? Ali, Pateče, moraš to videti. Dodđi ovamo (*Vuče ga u kuću*)

PATEK (*pobožno*): Vodi me, vodi me, ulazim.

Druga slika. Mlađa.

MLAĐA (*izlazi iz Mirinine kuće i viče za Ratomiro m i Patekom*): Bežite mi sa očiju, vas dvojica! Koplja imaju, a odjurili su mi pred nosom. Ne bi oni mogli ni gnezdo od lastavice zauzeti, kakvi su, bagra lopovska! A kaže, ima plaćenike! A jaki su mi ti plaćenici – ovaj tu Sosija, jadan li je jedini! Od svih koji su u današnje vreme pali u bedu – jer lepa je žetva te nesreće sada snašla celu Grčku, iz ovog ili onog razloga – mislim da među tolikima nijedan živ čovek nije tako nesretan kao ja! Kad sam došao kući, nisam učinio ništa od onoga što obično radim: ni majci nisam otišao, niti sam pozvao koga od slugu. Otišao sam u neku sobu daleko od svih i tamo legao, sasvim utonuo

u misli. A Dava sam poslao da javi majci da sam došao – samo toliko. Ovaj se, međutim, slabo pobrinuo za mene: kad je shvatio da je gotov doručak, stao je da sve trpa u sebe. A ja sam za to vreme ležao i govorio samom sebi: „Sada će mi doći mama sa vestima od moje voljene koja mi javlja pod kojim uslovima želi da se sporazume sa mnom.“ (...) ¹⁰

ČETVRTI ČIN

Prva slika. Patek, Slađana, Darinka.

SLAĐANA (*Pateku*): Šta sam mogla postići, time što sam došla kod njegove majke i pobešla ovamo, dragi moj? Zar ne vidiš? Da me uzme za ženu? Baš sam mu ravna po položaju! Ali to ne može, nego da me drži kao heteru. Nisam li onda morala raditi na tome da oni ništa ne primete, a tako i on sam, jadna ja? Nego sam se drsko postavila pred njegovog oca i odlučila da se tako bezumno ponašam i navlačim na sebe Mirininu mržnju, i još uz to, da u vama probudim sumnju u loše ponašanje, koje se više nikada ne bi moglo oprati? Znaš šta, i nije me stid, Pateče? I ti si sa takvim uverenjem došao? Je l' da da si pomislio da sam takva postala?

PATEK: Bože sačuvaj, presvetli Zevse! Samo da dokažeš da je istina ono što kažeš – ja ti verujem.

SLAĐANA: Ali svejedno idi! Neka ubuduće zlostavlja neku drugu!

PATEK: Pa nije namerno učinio ono zlo!

SLAĐANA: Takvu bezbožnu stvar čovek ne bi, zaboga, ni robinji učinio! (...) ¹¹

SLAĐANA: Od nje sam dobila one predmete, kao sećanje na svoju majku i oca. Navikla sam da ih uvek imam pri sebi i da ih čuvam.

PATEK: Šta, dakle, želiš?

SLAĐANA: Hoću ih natrag.

PATEK: Znači, potpuno si digla ruke od tog čoveka? I šta hoćeš?

SLAĐANA: Da mi ti to sve napraviš, dragi moj.

PATEK: Napraviću ja tebi to, ali trebalo bi da o svemu razmisliš!

SLAĐANA (*tvrdoglavo*): Ja znam najbolje šta hoću!

PATEK: Tako si odlučila? Koja od služavki zna gde ti se to nalazi?

SLAĐANA: Darinka zna.

PATEK (*viče Ratomirovim slugama*): Neka neko pozove Doridu napolje! (*Slađani*) Ali svejedno, Slađana, tako ti boga, pomiri se sa njim pod uslovima o kojima ti sad govorim, dok je još moguće! (...) ¹²

¹⁰ U celini nedostaje oko sto šezdeset stihova, od čega pedeset ulazi u četvrti čin. O njihovom sadržaju možemo zaključiti samo na osnovu slika što slede. Izvesno je da je Mlađa na neki način saznao da su on i Slađana nahoćad i posumnjao je da je devojka u koju je zaljubljen zapravo njegova sestra.

¹¹ Nedostaje oko šesnaest stihova. Slađana govori Pateku o predmetima koji čuvaju tajnu njenog porekla kako bi joj pomogao da ih dobije natrag.

¹² Nedostaju dva stiha u celini

DARINKA (*Izlazi uplakana iz kuće*): Gospodarice moja!

SLAĐANA: Šta je bilo?

DARINKA: Kakvo je to zlo!

SLAĐANA: Darinka, iznesi mi moju kutiju napolje u njoj se nalaze vezovi. Znaš, valjda koju; onu koju sam ti dala na čuvanje. Zašto plačeš nesrećnice? (*Darinka odlazi u kuću*)

PATEK (*za sebe*): Šta sam to doživeo, tako mi Zeusa Spasitelja! Znači ovde je sve moguće! (...)¹³

Darinka se vraća sa kutijom. Slađana pokazuje Pateku vezove.

Druga slika. Patek, Slađana, Mlađa.

PATEK: (...) ¹⁴ koji sam i tada video. Da li je ovo pored njega neki jarac ili vo ili neka takva životinja?

SLAĐANA: Jelen je to, a ne jarac, dragi moj.

PATEK: Mislim, rogove ima, to vidim. A ono treće je krilati konj. (*Zapanjeno*) Pa taj vez pripada mojoj ženi, velikoj mučenici!

MLAĐA (*Izlazi iz Mirinine kuće i još ne primećuje Glikeru i Pateka. Za sebe*): Ovo nije moguće, da je moja majka kad me je rodila zajedno sa mnom rodila i kćer, i izložila je!

Ako je to stvarno tako bilo, ako je ona moja sestra, ja ću prolupati, joj, jadan ja!

PATEK (*tužno*): O Zevse, šta je sada još preostalo od moje porodice?

SLAĐANA: Pitaj, pitaj me o ovome šta te zanima!

PATEK: Reci mi odakle ti te stvari?

SLAĐANA: Priča se da su me u tome našli dok sam bila dete.

MLAĐA (*za sebe*): Povuci se malo! (*Patetično*) Kao da me morski talas doneo, to je za mene trenutak sudbine!

PATEK (*uzbuđeno*): Jesi li ti sama ležala, to mi reci!

SLAĐANA: Ne, ne! Neko je uz mene izložio i brata.

MLAĐA (*za sebe*): To je ono jedino što sam hteo znati!

PATEK: Pa kako su vas onda razdvojili?

SLAĐANA: Mogu ti reći jer sam sve čula. Bolje me pitaj o onom što se mene tiče – o tome mogu da govorim. A što se tiče onog drugog, zaklela sam joj se da neću ništa reći.

MLAĐA (*za sebe*): Evo, sad mi je dala još jedan jasan znak! Zaklela se mojoj majci! Gde sam se ja to, zaboga, našao?

PATEK: Ko te, dakle, uzeo i othranio te?

SLAĐANA: Jedna me žena othranila koja me tada videla kako ležim.

PATEK: Je li ti šta spominjala mesto?

SLAĐANA: Govorila je o nekom izvoru i nekom senovitom mestu.

PATEK: Ono isto koje mi je rekao i onaj što te izložio!

SLAĐANA: A ko je to? Ako nije tajna, reci i meni!

¹³ Nedostaje sedam stihova.

¹⁴ Nedostaje jedan stih

PATEK (*potresen*): Izložio te sluga, a ja sam onaj koji nije mogao da te hrani.

SLAĐANA (*zapanjeno*): Ti si me izložio – ti, otac, moj?

PATEK: Mnogi su putevi sudbine neverovatni, dete moje. Ona koja vas je rodila odmah se rastala sa životom, a jedan dan ranije, dete moje –

SLAĐANA (*nestrpljivo*): Šta se desilo? Govori, sva drhtim, jedna ja!

PATEK: Moja trgovina je propala i osiromašio sam, a bio sam imućan i naviknut da lagodno živim.

SLAĐANA: U jednom danu? Pa, kako to? O bogovi, strašne li kazne!

PATEK: Čuo sam da je brod koji mi je dopremao hranu prekrila divlja pučina Egejskog mora.

SLAĐANA: Jadna ja, kakva subina!

PATEK: Mislio sam da bi samo potpuno lud čovek kao siromah hranio decu koja su mu na teretu. (...) ¹⁵

SLAĐANA: Reći ću ti. Bila je tu i ogrlica i neki mali nakit optočen kamenčićima kao znak prepoznavanja za izloženu decu.

PATEK: A kada ćemo to videti?

SLAĐANA: Nema ga više.

PATEK: Šta kažeš?

SLAĐANA: Ostalo je, jasno, dobio brat.

MLAĐA (*potreseno*): Znači, ovo je, izgleda, moj tata!

PATEK: Kako je izgledao, možeš li ga opisati?

SLAĐANA: Bio je tu neki grimizni pojas.

PATEK: Da, zaista je bio.

(...) ¹⁶

MLAĐA (*za sebe*): Zar još nisi shvatio?

SLAĐANA: I prozirni ogrtač i glava sva u zlatnim maramama. Eto sve sam ti do jedne rekla!

PATEK: Ne mogu više da se uzdržavam. Zdravo da si, dušo moja (*grle se*)

MLAĐA: (...) ¹⁷ Evo i mene, sve sam čuo!

SLAĐANA: Bože mili, ko je ovaj?

MLAĐA: Ko sam ja? Ja ko sam?

(...) ¹⁸

PETI ČIN

Prva slika. Ratomir, Darinka.

RATOMIR: Hoću da se obesim!

¹⁵ Nedostaju dva stiha

¹⁶ Nedostaje jedan stih

¹⁷ Nedostaju tri stiha

¹⁸ U celini nedostaje oko sto sedamdeset stihova. Oni većim delom ulaze i u peti čin. Prepoznavanje se dovodi do kraja.

DARINKA (*majčinski*): Nemoj tako!

RATOMIR (*očajno*): Ali šta da radim, Daro? Kako ja da živim, ja sam bednik nad bednicima bez nje?

DARINKA: Vратиće se ona tebi.

RATOMIR (*s nadom*): Tako ti bogova, šta to ti govoriš?

DARINKA: Ako se potruдиš da odsad budeš dobar prema njoj.

RATOMIR: Učiniću sve, sve, dobro i predobro kažeš. draga moja. Idi sad. Ja ću te sutra osloboditi, Darinka! (*Darinka odlazi u kuću*) Ali znaš šta joj treba reći! (*za sebe*) Otišla je u kuću. Jao meni, dušo moja, silom si me osvojila! Brata je ona ljubila, a ne ljubavnika! A ja, osvetoljubiv i ljubomorан човек, mislio sam da mi je učinjeno зло. Odmah sam se domogao čašice. Bilo bi dobro da sam se obesio! (*primećuje Darinku*) Šta je, Darice, dušo moja?

DARINKA: Dobro je sve, vратиće se tebi.

RATOMIR: Je l' da, rugala mi se?

DARINKA: Nije, tako mi Afrodite! Nego oblači svečanu haljinu. Otac je ispituje. Ajde brzo, brzo, prinesi žrtvu zahvalnicu za dobru vest, zato što je ona opet sretna!

RATOMIR (*ozareno*): Bogami, treba, dobro kažeš! U kući je kuvar sa trga. Neka žrtvuje svinju.

DARINKA: A gde je žrtvena korpa i ostalo što treba?

RATOMIR: Korpu ćete kasnije prineti, ali svinju neka zakolje. Ili radije ću ja; želim uzeti venac sa oltara i staviti ga.

DARINKA: Tako ćeš bar pristojnije izgledati!

RATOMIR: Dovedite devojkу iz kuće!

DARINKA: Evo, baš se spremila, izlazi iz kuće, a i njen otac.

RATOMIR (*preplašeno*): On sam? Šta bi se sad moglo dogoditi? (*Pobeže u kuću u panici*)

DARINKA: Nesretniče, šta radiš? Ode on! Zar je takva panika kad vrata škripe? Idem i sama u kuću da pomognem ako nešto zatreba.

Drugi prizor. Ratomir, Patek, Slađana.

PATEK (*ćerki*): Drago mi je što si rekla: „Sada ću se pomiriti.“ Prihvati ponuđenu ruku, kad ti se sreća osmehnula, to je prava grčka duša! Ali neka neko brzo otrči i pozove onoga napolju!

RATOMIR (*pojavljuje se na vratima*): Izlazim. Pripremio sam žrtvu za sretan kraj jer je Slađana, kako sam čuo, našla one koje je želela.

PATEK: Dobro kažeš! Ali slušaj šta sada želim da kažem; dajem ti ovu ženu da ti rađa zakonitu decu.

RATOMIR (*ne može da dočeka*): Uzimam je.

PATEK: I tri talenta u miraz.

RATOMIR: Prodato, hvala ti lepo.

PATEK: Ubuduće zaboravi vojevanje, da ništa nasilno i divlje ne napraviš!

RATOMIR: Pravo govoriš!

PATEK: Zato si i dobio oproštaj!

RATOMIR (*veselo*): Pridruži se, dakle, veselju, Patek!

PATEK: Moram pripremiti još jednu svadbu! Za sina uzimam Dragišinu kćer! (...) ¹⁹

(Sa starogrčkog prevela **Snežana Vukadinović**)

1905. godine u egipatskom selu Kom Iškau, koje leži na mestu starog gradića Afroditopolja, otkriveni su znatni odlomci Menandrovih komedija, između kojih je bio i komad *Devojka odsečene kose*. Gistav Lefevr je 1907. godine, uz pomoć Kroazea, priredio prvo izdanje Menandrovih komedija. Svojim snažnim kasnijim delovanjem Menandar je postao otac moderne evropske komedije. (S. V.)

¹⁹ Do kraja komedije nedostaje mali broj stihova.